

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija –Revizija Inicijative EU-a za oprasiivače – Novi plan za oprasiivače

(COM(2023) 35 final)

(2023/C 349/26)

Izjaviteljica: **Jarmila DUBRAVSKÁ**

Suizjavitelj: **Veselin MITOV**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija, 24.1.2023.
Pravna osnova:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i okoliš
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	28.6.2023.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	13.7.2023.
Plenarno zasjedanje br.:	580
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	182/0/3

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) podržava ambicioznu Komunikaciju Komisije ⁽¹⁾, koja je odgovor na trend smanjenja broja divljih oprasiivača u EU-u. Ipak, smatra da pet godina nakon izvorne inicijative nije ostvaren dovoljan napredak, osobito u pogledu pribavljanja potrebnih podataka koji bi potaknuli djelovanje u okviru politika. EGSO napominje da se provedbom predloženih mjera ne upravlja na jasan način i potiče države članice da brzo podrže trenutacnu Komunikaciju.

1.2. Smanjenje broja oprasiivača pripisuje se nizu čimbenika, koji uključuju nedostatne izvore hrane, pomanjkanje praksi uzgoja kultura u plodoredu, upravljanje pesticidima u različitim državama članicama, potrošnju pesticida po hektaru poljoprivrednog zemljišta, ponašanje gradskog i ruralnog stanovništva, invaziju stranih vrsta kukaca i biljnih vrsta, predatore, metode upravljanja pčelara, patogene infekcije, uključujući viruse i saznanja o klimatskim promjenama. Odbor pozdravlja uvođenje paneuropskog sustava za upravljanje oprasiivačima i njihovo praćenje (EU-PoMS).

1.3. EGSO smatra da je ključno poboljšati administrativne mogućnosti u svim državama članicama i ojačati suradnju među javnim tijelima, privatnim dionicima, istraživačkim institucijama i poljoprivrednim dionicima. Odbor naglašava i da u tom području nema dovoljno specijaliziranih stručnjaka.

1.4. Odbor odlučno poziva na ulaganje znatnih sredstava u istraživanje, razvoj i inovacije kako bi se prikupili osnovni znanstveni podaci i pokrenule odgovarajuće inicijative radi preokretanja tog trenda i povećanja populacije oprasiivača, među ostalim u okviru programa Obzor Europa. Koordinacija na razini EU-a ključna je želimo li da se nacionalni podaci konsolidiraju i analiziraju putem specijalizirane platforme EU-a za oprasiivače, koja omogućuje otvoreni pristup podacima.

1.5. EGSO se zalaže za osmišljavanje programa i strategije za urbana područja povoljna za oprasiivače, kojima bi se proširile prakse upravljanja korištenjem zemljišta radi poticanja raznolikosti među oprasiivačima i očuvanja prirodnih staništa u gradskim i prigradskim regijama.

1.6. Kako bi se ostvario značajan napredak, EU i države članice moraju brzo razmjenjivati znanje i usmjeriti istraživanja na održive poljoprivredne prakse i djelotvorne metode integrirane zaštite bilja.

⁽¹⁾ COM(2023) 35 final.

1.7. EGSO poziva na to da se, u okviru nacionalnih i regionalnih sustava za pružanje poljoprivrednih savjetodavnih usluga, poljoprivrednicima pruži odgovarajuće obrazovanje o mjerama zaštite okoliša, koje obuhvaća upotrebu niskorizičnih pesticida koji nisu štetni za oprašivače i integriranu zaštitu bilja. Potrebni su i programi osposobljavanja kojima se povećava znanje o ekologiji i identifikaciji oprašivača te obnovi njihovih staništa.

1.8. Odbor poziva na provedbu studije EU-a kojom bi se pružili točni podaci o učinku elektromagnetskog zračenja telekomunikacijskih antena na divlje oprašivače u njihovim prirodnim staništima i o nužnim mjerama politike kojima se osigurava djelotvorna zaštita oprašivača.

1.9. EGSO naglašava da pomoću satelitskih podataka treba osmisliti sustav mjerenja svjetlosnog onečišćenja u cijelom EU-u kako bi se procijenili i promatrali regionalni i lokalni učinci na oprašivače.

1.10. Odbor pozdravlja zahtjev Komisije za potporu Odbora regija u provedbi inicijative za oprašivače, ali je razočaran time što se u dosadašnjim dvjema inicijativama nijednom nije spomenuo EGSO, i to unatoč njegovim mogućnostima promicanja te strategije među različitim kategorijama dionika, uključujući podizanjem razine svijesti među nacionalnim socijalnim partnerima, organizacijama civilnog društva i građanima.

1.11. Odbor naglašava da su potrebna odgovarajuća sredstva kako bi se ispunila očekivanja istaknuta u Komunikaciji Komisije i osigurala dosljednost različitih mjera i instrumenata politike koji utječu na očuvanje divljih oprašivača. Potrebno je osigurati i sredstva za bolje informiranje šire javnosti o smanjenju broja oprašivača i učinku na naše živote, kao i učinku nedjelovanja na buduće naraštaje.

1.12. Da bi se divlje oprašivače zaštitilo tijekom postupka procjene rizika od pesticida i faze upotrebe pesticida treba provesti stroge mjere. EGSO poziva na veću transparentnost upotrebe pesticida u EU-u i trećim zemljama.

1.13. Najdjelotvornije je rješenje postizanje sporazuma na svjetskoj razini o smanjenju upotrebe sintetičkih pesticida, čime bi se osigurala predanost svih aktera i pravedno tržišno natjecanje. Iako se to čini zahtjevnom zadaćom, nužan je cjeloviti pristup i potrebno je uložiti dodatan trud u međunarodne pregovore. To podrazumijeva i ozbiljnu raspravu o zabrani izvoza pesticida zabranjenih za upotrebu u EU-u.

2. Opće napomene

2.1. Priznavanje osnovnih koristi oprašivača i usluga ekosustava koje pružaju ključno je za postizanje više ciljeva održivog razvoja UN-a. Oprašivači su ključno mjerilo za utvrđivanje zdravlja našeg okoliša neophodni su za našu gospodarsku, socijalnu i kulturnu dobrobit.

2.2. Komisija je pripremila reviziju inicijative EU-a za oprašivače, kojom se nastoji odgovoriti na trend smanjenja broja divljih oprašivača u EU-u. EGSO podržava ambicioznu Komunikaciju, ali zaključuje da pet godina nakon izvorne inicijative nije ostvaren velik napredak, osobito u pogledu dostupnosti svih potrebnih podataka koji bi stvarno potaknuli djelovanje u okviru politika.

2.3. Oprašivači nisu samo glavni dio funkcionalnih ekosustava, nego i osnova za život na našem planetu. Poznate su tisuće različitih vrsta divljih oprašivača, među kojima su najpoznatije pčele. Na smanjenje broja divljih oprašivača utječu različiti čimbenici pa EGSO naglašava važnost primjene načela predostrožnosti kako bi ih se zaštitilo.

2.4. EGSO cijeni ambiciozne planove utvrđene u Komunikaciji, ali napominje da je riječ o dugačkom popisu budućih projekata koji će zahtijevati dovoljno vremena. EGSO je zbog vremenskog pritiska očekivao jasne kratkoročne mjere i aktivnosti koje bi se oslonile na dosad stečeno iskustvo, na temelju izvješća o izvornoj inicijativi za oprašivače^(?). Odbor upućuje na to da je potrebno međusektorsko i hitno djelovanje u svim državama članicama i pozdravlja uvođenje paneuropskog sustava za upravljanje oprašivačima i njihovo praćenje (EU-PoMS).

(?) COM(2021) 261 final.

2.5. EGSO potiče države članice da se brzo dogovore i počnu poduzimati mjere koje su nužne u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju i očekuje brzo prihvaćanje trenutačne Komunikacije.

2.6. Čimbenici koji utječu na smanjenje broja oprašivača

2.6.1. Na pojavnost oprašivača u prirodi utječu brojni čimbenici ⁽³⁾. Među najvažnijima su okoliš, pomanjkanje uzgoja kultura u plodoredi i usmjerenost poljoprivrednika na maksimalnu proizvodnju, ali i ponašanje stanovništva gradskih i ruralnih područja. Smanjenje broja oprašivača može se pripisati i drugim čimbenicima kao što su nedostatni izvori hrane, napadi invazivnih vrsta kukaca i biljnih vrsta, predatori, upravljanje pesticidima u ruralnim i gradskim područjima, pčelarske prakse upravljanja košnicama i, najvažnije, patogene infekcije, uključujući viruse i čimbenike klimatskih promjena.

2.6.2. Odbor napominje da postoji jasna povezanost između smanjenja broja oprašivača, potrošnje pesticida po hektaru poljoprivrednog zemljišta i proizvodnje hrane u državama članicama ⁽⁴⁾. Hitna odobrenja za upotrebu pesticida koja izdaju države članice primjer su praktičnih problema na koje se nailazi kad se nastoji na učinkovit način upravljati zaštitom bilja i osigurati kvalitetu i kvantitetu proizvodnje. Europska agencija za sigurnost hrane utvrdila je da alternativna rješenja postoje samo za otprilike jednu trećinu izuzeća od hitnih odstupanja u vezi s upotrebom tih neonikotinoida. EGSO podsjeća na odluku Suda Europske unije od 19. siječnja 2023. u predmetu C-162/21 prema kojoj države članice ne mogu izdati dodatna hitna odobrenja za proizvode koji sadržavaju neonikotinoide.

3. PRIORITET I: Poboljšanje znanja o smanjenju broja oprašivača, njegovim uzrocima i posljedicama

3.1. EGSO smatra da je prijeko potrebno povećati administrativne mogućnosti u državama članicama i suradnju između javnih tijela i privatnih dionika, uključujući istraživačke institute i znanstvenike, a da se pritom ne zapostavi poljoprivredni sektor.

3.2. Ključno je da različiti dionici razmjenjuju znanja i stručnosti i ulažu kolektivne napore kako bi se osmislile troškovno učinkovite mjere i potaknule sinergije. Za takav sveobuhvatan pristup potrebna je djelotvorna suradnja tvorca politika, dionika i šire javnosti.

3.3. EGSO napominje da uz smanjenje broja oprašivača u tom području postoji i nedostatak stručnjaka. Nastojanja država da pribave podatke treba koordinirati na razini EU-a, uključujući prikupljanje i analizu podataka, i to putem platforme EU-a specijalizirane za oprašivače koja omogućuje otvoreni pristup podacima. Takva platforma pojedincima omogućuje da pridonese kolektivnom naporu izgradnjom skupa podataka otvorenog koda i repozitorija provjerenih algoritama i modela.

3.4. Odbor poziva na konkretno i znatno ulaganje u istraživanje, razvoj i inovacije kako bi se prikupile sve potrebne znanstvene informacije i pokrenule odgovarajuće inicijative radi preokretanja trenda, odnosno povećanja broja oprašivača.

3.5. EGSO cijeni činjenicu da je Komisija nakon donošenja izvorne inicijative u radni program Obzora 2020. za razdoblje 2018. – 2020. uključila posebnu temu o oprašivačima. U okviru programa Obzor Europa potrebno je dodijeliti dodatna sredstva za istraživanje oprašivača (što uključuje istraživanje uzroka smanjenja njihovog broja) i za praćenje vrsta i populacija oprašivača unutar EU-a, uključujući u urbanim područjima.

4. PRIORITET II: Poboljšanje očuvanja oprašivača i uklanjanje uzroka smanjenja njihovog broja

4.1. EGSO uviđa važnost dostupnih podataka o oprašivačima za daljnje utvrđivanje strategija za očuvanje oprašivača te očekuje na razini EU-a i država članica utvrde konkretni i mjerljivi ciljevi kako bi se obnovile populacije i staništa oprašivača u EU-u.

⁽³⁾ Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Europska građanska inicijativa – Spasimo pčele i poljoprivrednike” (samoinicijativno mišljenje) (SL C 100, 16.3.2023., str. 45.).

⁽⁴⁾ Eurostat, *Agri-environmental indicator – consumption of pesticides* (Agroekološki pokazatelj – potrošnja pesticida).

4.2. EGSO smatra da je ključna početna mjera mapirati trenutna i moguća urbana staništa i mreže za oprašivače i podržava inicijativu Komisije da se gradove potakne na provedbu smjernica za gradove povoljne za oprašivače⁽⁵⁾. Nadalje, EGSO se zalaže za uspostavu programa i vizije za gradove koji su povoljni za oprašivače, čime bi se poboljšalo upravljanje zemljištem i tako potakla raznolikost oprašivača i očuvanje područja za prirodu u gradskim i prigradskim regijama. Odbor je već naveo da se „zemljištem mora pažljivo gospodariti u svim državama članicama, osiguravanjem pravilne ravnoteže između konkurentnosti i održivosti te pružanjem potrebnih mogućnosti financiranja”⁽⁶⁾.

4.3. Poljoprivrednim zemljištima treba upravljati tako da se stvore odgovarajući uvjeti za stabilizaciju broja i brojnosti oprašivača u ruralnim područjima. EGSO naglašava da održiviji prehrambeni sustavi neće biti mogući bez javnih politika koje poljoprivrednicima pružaju odgovarajuću financijsku potporu. Financiranje sredstvima u okviru ZPP-a nije jedina mogućnost za pružanje potpore.

4.4. Svaku mjeru koja pridonosi stabilizaciji rasprostranjenosti oprašivača treba realistično ocijeniti. Potencijalno suprotstavljene mjere treba isključiti, a one odgovarajuće sustavno promicati. EGSO smatra da se provedbom predloženih mjera ne upravlja na jasan način i da će se koraci koje poduzimaju različite države članice znatno razlikovati.

4.5. Velike varijacije u upotrebi pesticida po hektaru poljoprivrednog zemljišta u državama članicama dovode do razlika ne samo u očuvanju prirode, nego i proizvodnji. EU i države članice trebali bi brzo proširiti distribuciju znanja, a istraživačke napore usmjeriti na agroekologiju, održivu upotrebu pesticida i dobre prakse integrirane zaštite bilja.

4.6. EGSO preporučuje provedbu transparentnog kontrolnog sustava kako bi se za pesticide u uvezenim prehrambenim proizvodima uvele iste maksimalne razine ostataka kao i u hrani proizvedenoj u Uniji. Odbor je već pozvao Komisiju da brzo osigura recipročnost standarda kako bi se ograničilo narušavanje tržišnog natjecanja za europske poljoprivrednike⁽⁷⁾. Potrošače treba zaštititi, a kvalitetne proizvode nuditi po pravednim cijenama.

4.7. EGSO poziva na to da se, u okviru nacionalnih i regionalnih sustava za pružanje poljoprivrednih savjetodavnih usluga, poljoprivrednicima pruži odgovarajuće obrazovanje o mjerama zaštite okoliša, koje obuhvaća upotrebu niskorizičnih pesticida i integrirane zaštite bilja.

4.8. Do 2024. potrebno je razviti pokazatelje stanja populacija oprašivača kako bi ih se moglo ocijeniti u okviru ZPP-a. Ključni je korak provesti sveobuhvatnu procjenu utjecaja ZPP-a na sprečavanje smanjenja broja oprašivača i potaknuti prakse kojima se taj trend preokreće. Države članice trebale bi promicati usmjeravanje sredstava za tehničku pomoć koja se pružaju u okviru ZPP-a prema oprašivačima, a istodobno koristiti dodatna sredstva za zaštitu potrošača i okoliša.

4.9. Cvjetni su pojasevi dobar rezervoar za različite vrste oprašivača te će nedvojbeno pridonijeti zaštiti oprašivača. Međutim, mogli bi predstavljati opasnost za pčele i druge oprašivače ako su zasijani blizu podzemnih voda i ako se pesticidi o kojima je riječ još uvijek nalaze u tlu. U tu bi svrhu bila potrebna sredstva za istraživanje i razvoj jasne metodologije za cvjetne pojaseve.

⁽⁵⁾ Europska komisija, Smjernice za gradove povoljne za oprašivače.

⁽⁶⁾ Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2018/841 u pogledu područja primjene, pojednostavnjenja pravila o usklađenosti, utvrđivanja ciljeva država članica za 2030. i obvezivanja na zajedničko postizanje klimatske neutralnosti do 2035. u sektoru korištenja zemljišta, šumarstva i poljoprivrede i Uredbe (EU) 2018/1999 u pogledu poboljšanja praćenja, izvješćivanja, praćenja napretka i preispitivanja (COM(2021) 554 final) (SL C 152, 6.4.2022., str. 192.).

⁽⁷⁾ Mišljenje Europski gospodarski i socijalni odbor „Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja i izmjeni Uredbe (EU) 2021/2115” (COM(2022) 305 final – 2022/0196 (COD)) (SL C 100, 16.3.2023., str. 137.).

4.10. Prema određenim znanstvenim studijama ⁽⁸⁾, elektromagnetsko zračenje koje emitiraju telekomunikacijske antene može utjecati na populaciju divljih oprašivača u njihovim prirodnim staništima. Također, Znanstveni odbor za zdravlje, okoliš i nove rizike (SCHEER) Europske komisije ocijenio je 2018. opasnost od elektromagnetskog zračenja (osobito onog povezanog s mrežom 5G) koje negativno utječe na okoliš kao najveću moguću opasnost ⁽⁹⁾. Dodatne procjene provedene u okviru programa Eklipse i nezavisni istraživači potvrdili su da elektromagnetska polja vjerojatno mogu naštetiti populacijama kukaca ⁽¹⁰⁾. Odbor poziva na provedbu studije EU-a koja će sadržavati točne podatke o tom pitanju i, po potrebi, mjere politike kojima se osigurava učinkovita zaštita oprašivača.

4.11. EGSO smatra da je na temelju satelitskih podataka potrebno razviti sustav za mjerenje svjetlosnog onečišćenja kako bi se procijenio i pratio regionalni i lokalni učinak na oprašivače.

4.12. Sredstva koja se osiguravaju u okviru kohezijske politike EU-a mogu se upotrijebiti za ulaganje u zaštitu i obnovu prirode i bioraznolikosti, ublažavanje klimatskih promjena i osiguravanje održivog urbanog razvoja, kao što je uvođenje zelene infrastrukture za oprašivače koja se temelji na prirodi. EGSO u tom pogledu cijeni preporuku Komisije 11.2.

5. PRIORITET III.: Mobilizacija društva i promicanje strateškog planiranja i suradnje na svim razinama

5.1. EGSO pozdravlja zahtjev Komisije za potporu Odbora regija u provedbi inicijative za oprašivače među lokalnim i regionalnim tijelima. Međutim, Odbor je razočaran time što se u toj inicijativi ⁽¹¹⁾ ni u izvornoj inicijativi ⁽¹²⁾ nijednom ne spominje EGSO, osobito s obzirom na njegovu ulogu predstavnika civilnog društva EU-a. Smatra da bi EGSO-u trebalo dodijeliti konkretnu zadaću promicanja te strategije među različitim kategorijama dionika, uključujući podizanjem razine svijesti među nacionalnim socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva te građanima.

5.2. Trebalo bi upotrijebiti posebne komunikacijske alate za podizanje razine svijesti među građanima o smanjenju broja oprašivača i njegovu učinku na naše živote, kao i o učinku nedjelovanja (uključujući gospodarske, socijalne i ekološke posljedice za buduće naraštaje), kao i za promicanje informativnih kampanja u javnim medijima u svim državama članicama. Potrebno je osigurati sredstva za bolje informiranje šire javnosti, među ostalim putem socijalnih medija i kratkih televizijskih reklamnih poruka u udarnom terminu.

5.3. EGSO potvrđuje važnu ulogu platforme Pollinator Coalition of the Willing (Koalicija voljnih za oprašivače) ⁽¹³⁾ koju vodi EU i koja se sastoji od država članica koje razmjenjuju znanja i najbolje primjere iz prakse, provode istraživanja o očuvanju oprašivača i pružaju uzajamnu pomoć i suradnju.

5.4. EGSO poziva na to da se za savjetnike za poljoprivredna gospodarstva, poljoprivrednike, šumare, upravitelje zemljišta i arhitekta krajobraza uvedu programi osposobljavanja s ciljem povećanja znanja o ekologiji i identifikaciji oprašivača te obnovi njihovih staništa.

6. Završne napomene

6.1. Komisija je pripremila prioritetni popis od 42 mjere s jasno utvrđenim rokovima. Primjereno je da se za predložene mjere utvrde detaljan raspored za pripremu i naknadno ispitivanje. Svim će sudionicima tako utvrđen raspored biti lakše pratiti i poštovati.

6.2. EGSO smatra da će djelotvorna suradnja i odgovarajuća raspodjela resursa biti ključna za osiguravanje dosljednosti među različitim mjerama i instrumentima politike koji utječu na očuvanje divljih oprašivača. Odbor ističe da je za ispunjavanje očekivanja iz komunikacije Komisije važno izdvojiti odgovarajuća sredstva.

⁽⁸⁾ *Electromagnetic radiation of mobile telecommunication antennas affects the abundance and composition of wild pollinators* (Elektromagnetsko zračenje mobilnih telekomunikacijskih antena utječe na brojnost i sastav divljih oprašivača).

⁽⁹⁾ SCHEER, *Statement on emerging health and environmental issues* (Izjava o novim zdravstvenim problemima i pitanjima u vezi s okolišem) (2018.).

⁽¹⁰⁾ *Risk to pollinators from anthropogenic electro-magnetic radiation (EMR)* (Opasnost antropogenog elektromagnetskog zračenja za oprašivače (EMR)).

⁽¹¹⁾ COM(2023) 35 final.

⁽¹²⁾ COM(2018) 395 final.

⁽¹³⁾ Platforma Coalition of the Willing on Pollinators, Promote Pollinators.

6.3. Potrebne je poboljšati mjere zaštite kako bi se divlje oprašivače zaštitilo tijekom postupka procjene rizika od pesticida i faze upotrebe pesticida. Ako se ne donese odvažna strategija za upotrebu pesticida, bit će ugrožena budućnost pčela i drugih oprašivača, našeg cijelog ekosustava i sigurnost opskrbe hranom stanovništva EU-a. Potrebna je veća transparentnost stvarne upotrebe pesticida u EU-u.

6.4. Odbor smatra da su najdjelotvorniji pristup i idealno rješenje postizanje sporazuma na svjetskoj razini o smanjenju upotrebe sintetičkih pesticida, čime bi se zajamčila predanost svih aktera i pravedno tržišno natjecanje u gospodarstvu. Iako se to doista čini teško ostvarivim, nužno je zauzeti cjeloviti pristup i uložiti više truda u međunarodne pregovore. To podrazumijeva i ozbiljnu raspravu o tome da se u treće zemlje zabrani izvoza pesticida zabranjenih za upotrebu u EU-u.

Bruxelles, 13. srpnja 2023.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE
